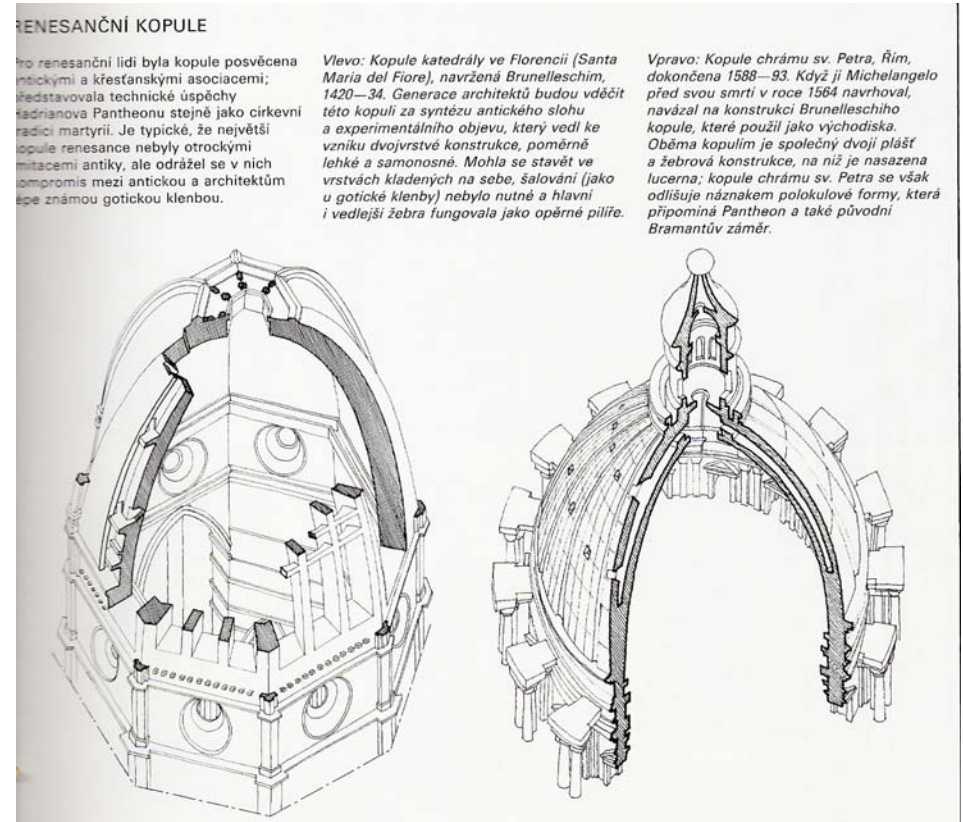
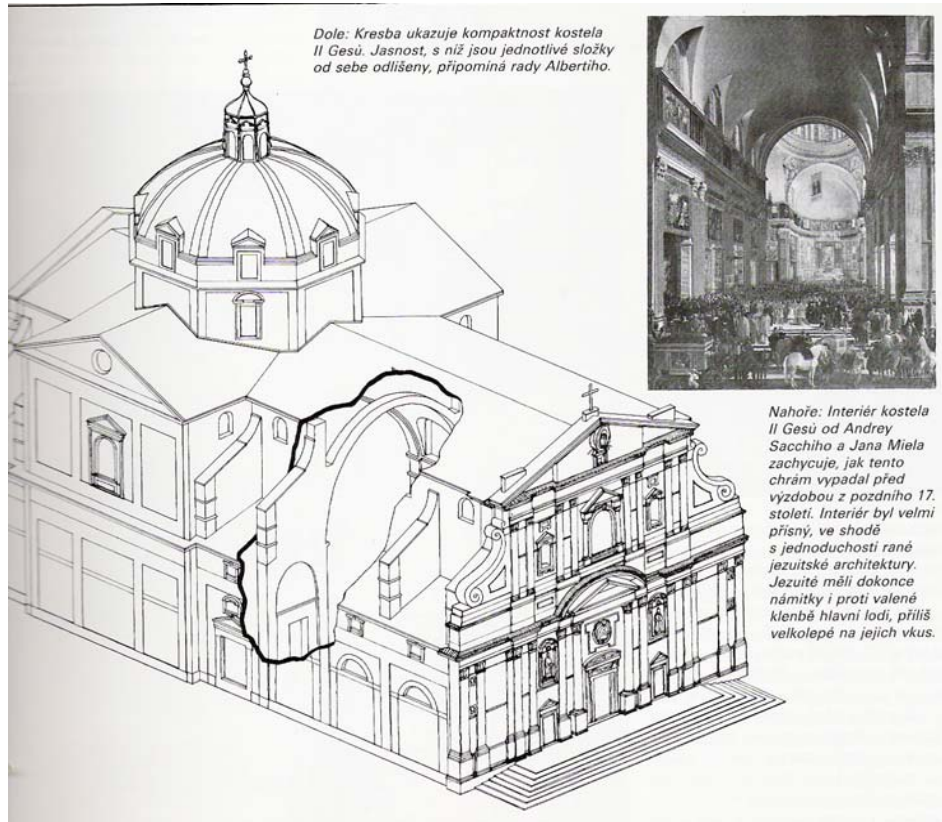

Renesance v Evropě

Renesance v Itálii

Renesanční průčelí dómu v Pavii

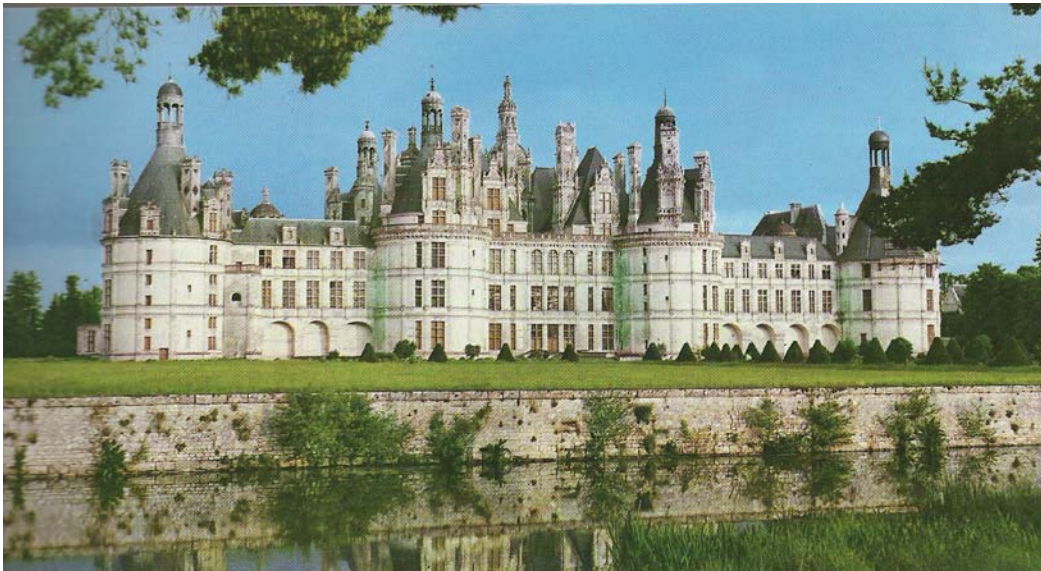

Sakristie chrámu s.Spirito

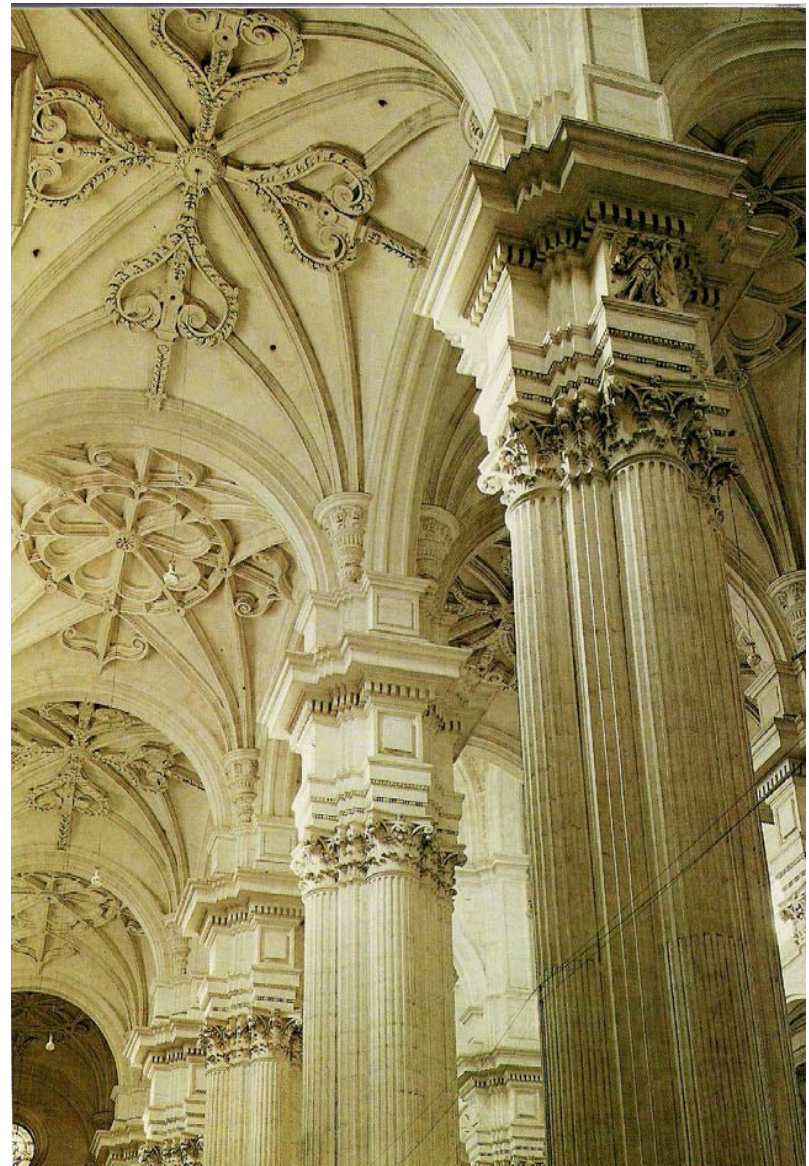
Vatikánské kasino Pia IV. /1559/

Francie, Španělsko

Zámek Chambord, 1519

Španělsko, Escorial od 1563

Katedrála v Granadě, 1528

Barokní a klasicistní architektura v našich zemích

Období 1600-1780 je spojeno s vládou významných panovníků, Ferdinanda II., Leopolda I., Karla VI. a hlavně Marie Terezie /1740-1780/.

Baroko zformovalo výraz našich měst a jejich architekturu na dlouhou dobu, barokní výraz naší krajiny v podstatě dodnes zdobí náš venkovský prostor. Z barokní doby pochází městská opevnění a pevnosti, kláštery a kostely, paláce, zámecké zahrady a také první „výrobní“ stavby, manufaktury - soukenictví, bavlnářství a sklářství.

V období baroka vzniklo a bylo přestavěno velké množství staveb, které většinou pochází z tvorby významných barokních stavitelů našich i evropských, kteří u nás působili: Giovanni Orsi, Carlo Lurago, J. B. Mathey, Lucas von Hildebrant, Kryštof a K.I. Dientzenhoferové, Maxmilián Kaňka a Jan Blažej Santini Aichl. Architektonickou kompozici doprovázela bohatá sochařská výzdoba interiérů a průčelí, z mnoha autorů vyniká zejména M. B. Braun.

Barokní architektura byla natolik zdomácnělá, že neumožnila proniknout nastupujícímu klasicismu, který se u nás nikdy příliš nerozšířil a je zastoupen jen jednotlivými stavbami /1780-1835/.

Významným mezníkem je rušení klášterů a kostelů v období vlády Josefa II. - Josefínské reformy.

Vznikají nové druhy staveb, činžovní domy, lázeňské domy, nemocnice, manufaktury a továrny.

Taktéž empírových staveb je u nás poměrně málo.

Charakteristické barokní prvky a tvarosloví

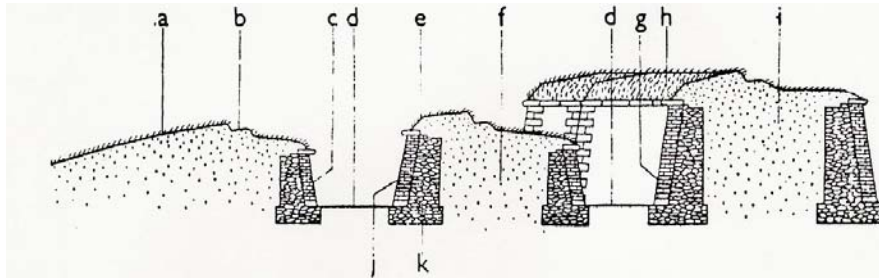
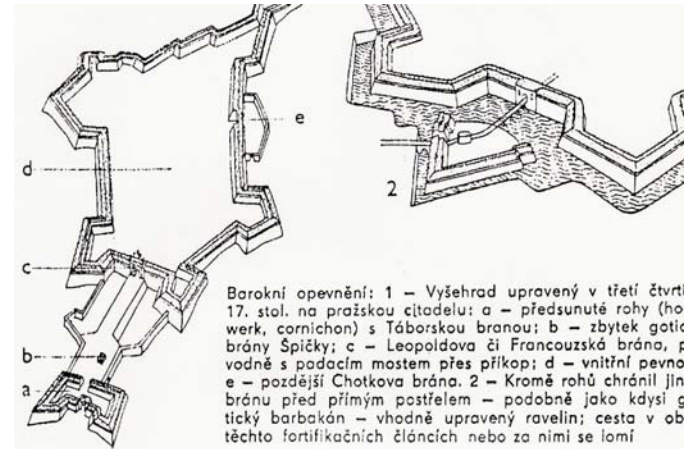
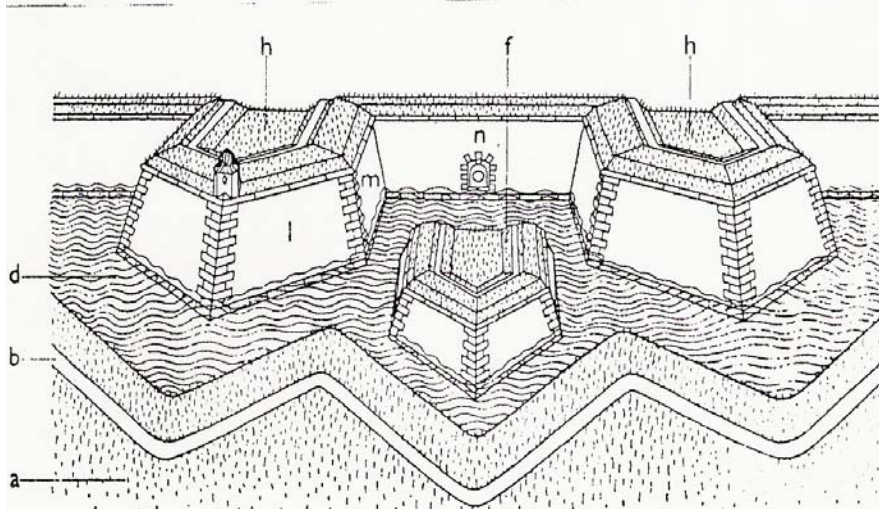
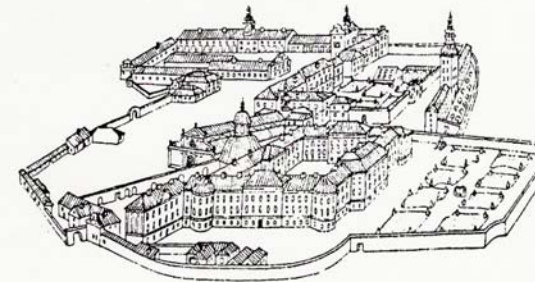

Schéma jednoduchého barokního opevnění v řezu a pohledu: a – koliště či glacis; b – krytá cesta; c – kontreskarpa; d – příkop; e – násep; f – ravelin; g – eskarpa; h – bastion; i – hradba zalamující se do bastionů; j – cihly; k – kámen; l – čelo; m – bok; n – kurtina – úsek hradby mezi sousedními bastiony; o – poterna – výpadní branka

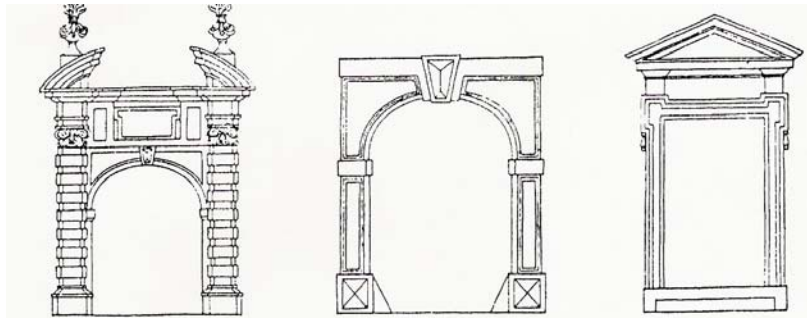

Barokní opevnění: 1 – Vyšehrad upravený v třetí čtvrti 17. stol. na pražskou citadelu: a – předsunuté rohy (hornwerk, cornichon) s Táborskou branou; b – zbytek gotické brány Špičky; c – Leopoldova či Francouzská brána, původně s podacím mostem přes příkop; d – vnitřní pevnosť; e – pozdější Chotkova brána. 2 – Kromě rohů chránil jindy bránu před přímým postřelem – podobně jako kdysi gotický barbakan – vhodně upravený ravelin; cesta v obojtýchto fortifikačních člancích nebo za nimi se lomí

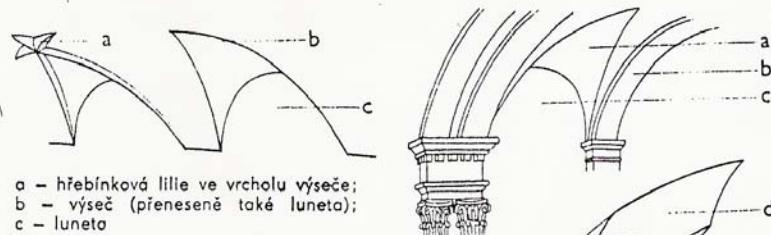

enkovský barokní klášter tvořil podobně jako ve středověku samostatnou hospodářskou jednotku se zahradami, sýpkami, stáje-
i a dalšími budovami, navazujícími na konvent s prelaturou
kostelem (Plasy na okrese Plzeň-sever)

Charakteristické ranně barokní prvky a tvarosloví

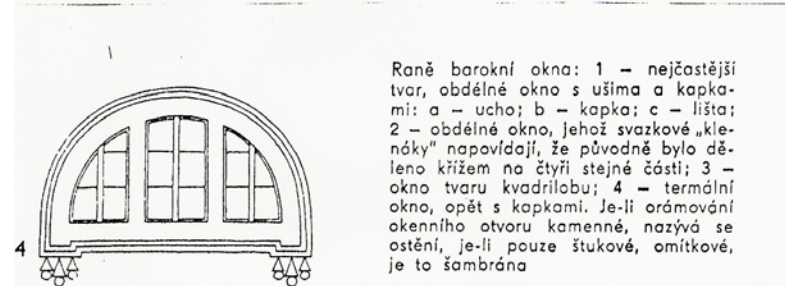
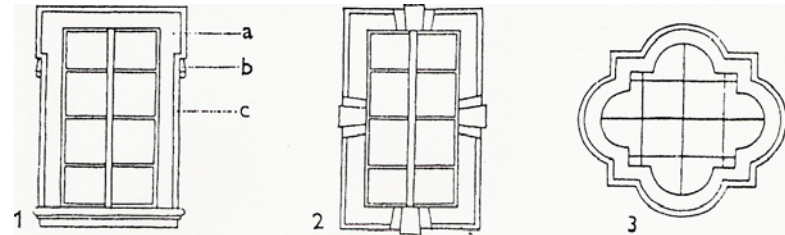

Raně barokní portály: příznačné jsou prstencovitě bosované pilastry nebo polosloupky, uši s kapkami a diamantový řez a – jako u oken – trojúhelné nebo segmentové, někdy ve vrcholu rozeklané frontony

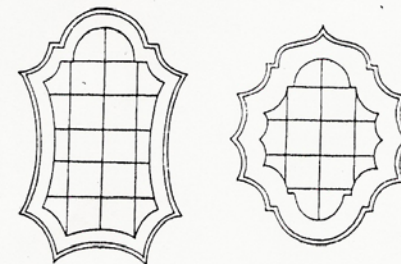

a – hřebínková lile ve vrcholu výseče;
b – výseč (přeneseně také luneta);
c – luneta

Raně barokní valená klenba s výsečemi, dělená pásy na jednotlivá klenební pole: a – trojúhelná výseč; b – mezi-klenební pás; c – luneta; d – pětiboká, pětiúhelná výseč; dole jejich půdorysné zobrazení, jak se užívá na plánech

Raně barokní okna: 1 – nejčastější tvar, obdélné okno s ušima a kapkami: a – ucho; b – kapka; c – lišta; 2 – obdélné okno, jehož svazkové „klenáky“ napovídají, že původně bylo děleno křížem na čtyři stejné části; 3 – okno tvaru kvadrilobu; 4 – termální okno, opět s kapkami. Je-li orámování okenního otvoru kamenné, nazývá se ostění, je-li pouze štukové, omítkové, je to šambrána

Kasulové okno a tvar příbuzný kasulovému

Charakteristické barokní prvky a tvarosloví

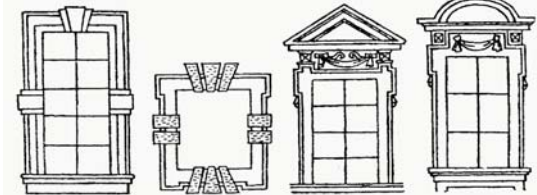
ŘANĚ BAROKNÍ ŠTÍTY A OKNA ZE 17. STOLETÍ

Golčův Jeníkov – bývalá jezuitská rezidence (kolem r. 1657) • Trojúhelný štít kromě kapucinských staveb se vyskytuje v 17. stol. i na civilní architektuře • Praha – Staroměstské náměstí čp. 481 a čp. 930 (tento štít vrcholí sochou Salvátora)

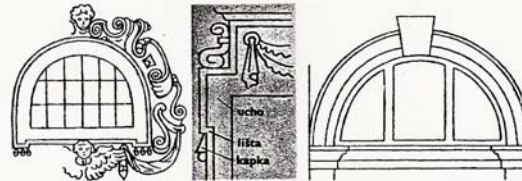
Praha – komplex Staroměstské radnice • Praha – Malostranské náměstí čp. 518

Typická je malá obrysová členitost: převládá trojúhelné, méně často segmentové zakončení a volutová křídla, siluetu obohacují koule, piniové šišky a obelisky. Praha – Nerudova ulice čp. 233, U dvou slunců Praha – Pohořelec čp. 110

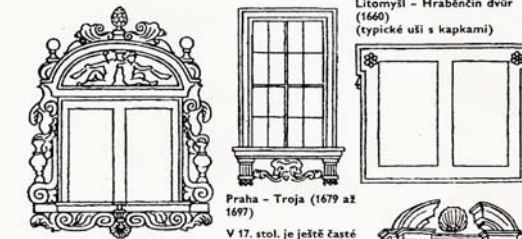

Dvě okna s rozvedeným motivem klenáku: Praha – Klementinum (po r. 1653) a Hrad, Matyášova brána (1614) • Typické pro 17. stol. je střídání trojúhelných a segmentových okenních frontonů: Praha – Sněmovní ulice čp. 171 a Ovocný trh čp. 579 (kolem r. 1669)

ŘANĚ BAROKNÍ OKNA 17. STOLETÍ

Půlkruhová a obloukem zakončená okna jsou často zejména u raně barokních kostelních staveb. Vlevo běžný typ, v pravé polovině doplněný boltcovým štukem ze zámku Lemberka (po r. 1660) • Praha – nynější kostel P. Marie Vítězné (po r. 1611)

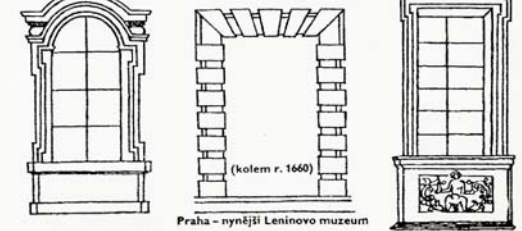

Litomyšl – Hraběčin dvůr (1660) (typické uši s kapkami)

Zámek Lemberk (po r. 1660)

Praha – Troja (1679 až 1697)

V 17. stol. je ještě časté sdružování oken ve společném ostění, přejímací z renesance

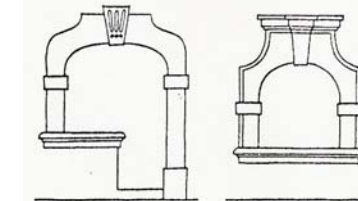

Praha – nynější Leninovo muzeum

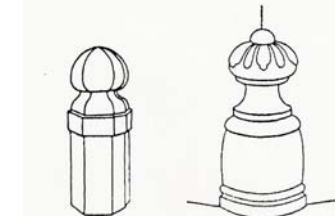
Dvě z nejčasnějších barokních oken: z Valdštejnského paláce (1623–1630) • z Michnova paláce (před r. 1645)

Drobné, ale působivé projevy barokního sochařství a stavitelství: 1 – socha: a – podstavec; b – volutové křídlo; c – sokl; 2 – výklenková kaplička; 3 – sloupková tesaná kamenná boží muka; 4 – pilířková záěná omlitaná boží muka

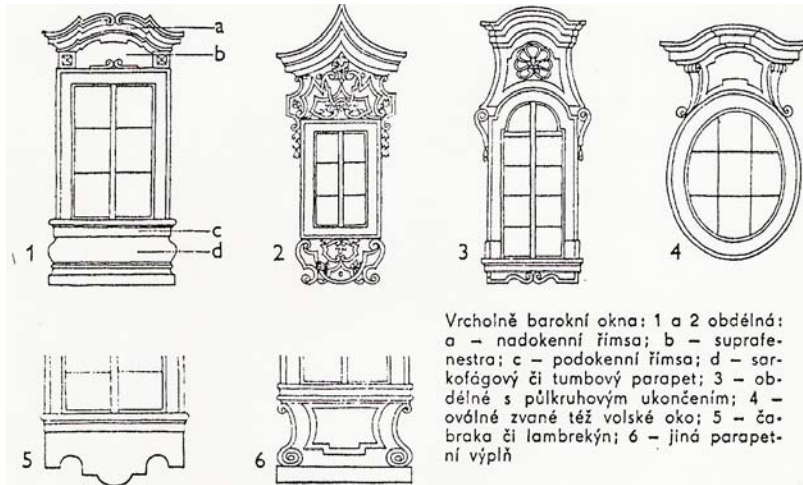

Barokní kram a prodejní okno

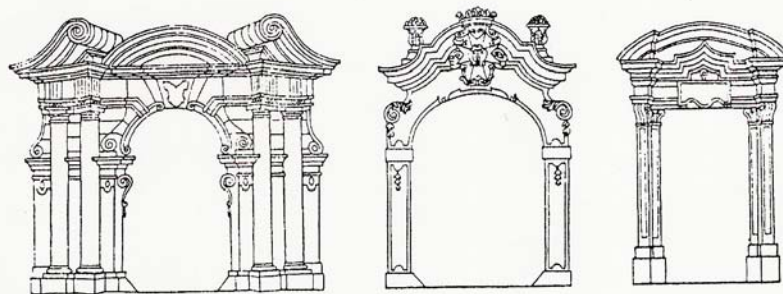

Barokní patník, jakých bývají za paláci nebo kolem sousoší, a odrazník, který chránil nároží, nepoškodila kola projíždějících

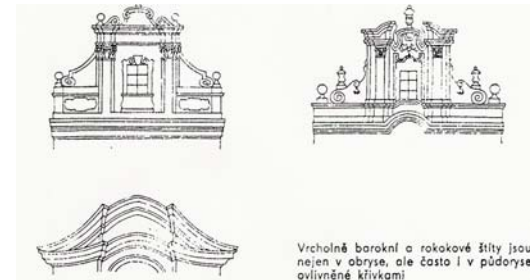
Vrcholně a pozdně barokní tvaroslovné prvky

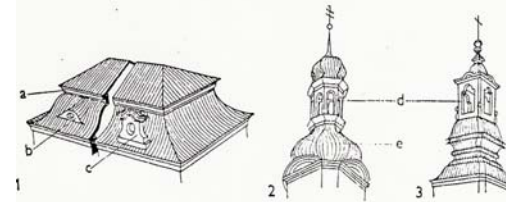
Vrcholně barokní okna: 1 a 2 obdélná; a – nadokenní římsa; b – suprafenestra; c – podokenní římsa; d – sarkofágový či tumbový parapet; 3 – obdélné s půlkruhovým ukončením; 4 – oválné zvané též volské oko; 5 – čabraka či lambrekýn; 6 – jiná parapetní výplň

Vrcholně barokní portály

Vrcholně barokní a rokokové štíty jsou nejen v obryse, ale často i v půdoryse ovlivněné křivkami

Vrcholně barokní a rokokové střechy: 1 – mansardová střecha; a – římsa; b – volské oko; c – vikýř (podle oválného okénka zvaný přenesené rovněž volské oko); 2 a 3 – helmice věží; d – lucerna; e – cibule; 4 – okrouhlá a 5 – polygonální zvonová střecha

Rokokový ornament roka, užívaný od r. 1745 do počátku klasicismu, je opět dobrou datovací pomůckou; doprovází jej často míška a květiny, hlavně růže a protáhlé tvary písmen C a S. Ornament samotný, ale i např. rokokové dekorativní (ozdobné) vázy jsou nesouměrné

Barokní sakrální stavby

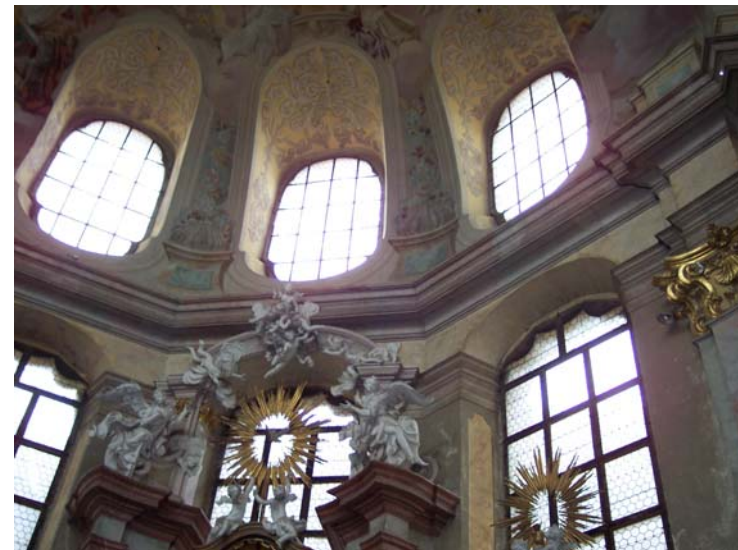

Praha, kostel sv. Mikuláše na Stranoměstském náměstí /1732/ K. I. Dientzenhofer

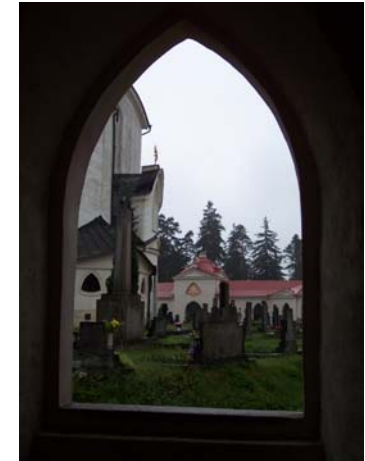
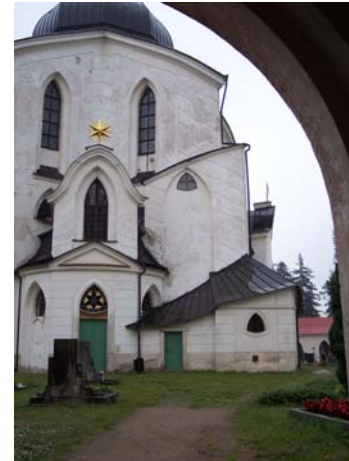
a na Malé Straně

Barokní architektura u nás

Rajhrad – benediktinský klášter s kostelem sv. Petra a Pavla

J.B. Santini – barokní gotika

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, Žďár nad Sázavou, 1769

Klášterní hostinec v Ostrově nad Oslavou

kostel Navštívení P. Marie v Obyčtově 1730-34 ve tvaru želvy

Barokní architektura v Evropě

Benediktýnský klášter v Melku, J. Prandtauer

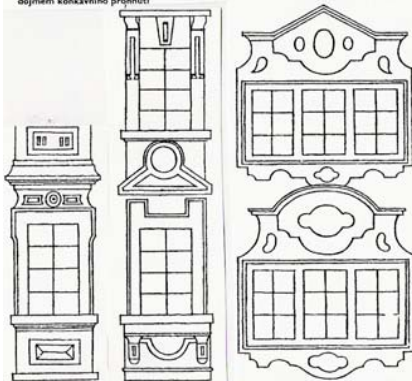

Tvaroslovné prvky klasicismu

KLASICISTNÍ OKNA

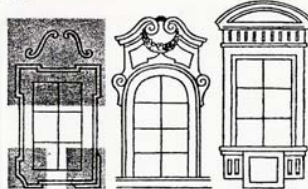
Těžič. 11, okno s bohatou plošnou štukovou ornamentikou • Praha - Celetná ul. čp. 562 • České Budějovice čp. 258 • Praha - Celetná ul. čp. 402. Prosení Fimys má působit dojemem konkávního prohnutí

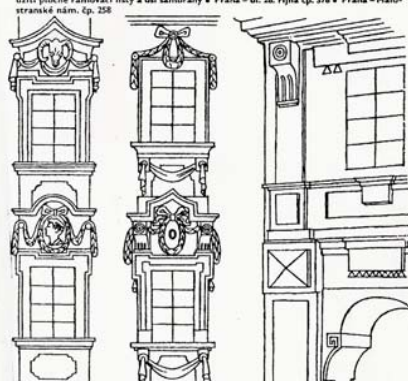
Praha - Malostranské nám. čp. 266 • Praha - Nové záměstské schody čp. 190. Okna se spojují ve visací pruhy - geometrické tvary členění, pulvity, diamantový řez, žabráka

Praha - Nerudova ul. čp. 271. Velmi plošné Fimys suché, subtilní, v su-praportách a ocarapetních žabrákách typické ledvinkové, plaménkové a oválné prokrajování

KLASICISTNÍ OKNA

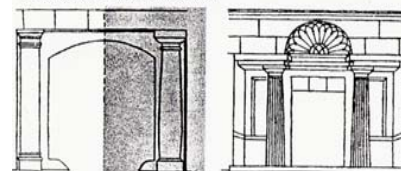
V této době se okna ozrazují do líc, až dosud byla ve špaletě. Kámen u Habrů - pošta (1824) šambrána s ulíma a kapkami, v parapetu žabráka či lambrékyn • Různé případy užití ploché rámovací líc a uší šambrány • Praha - ul. 28. října čp. 378 • Praha - Malostranské nám. čp. 252

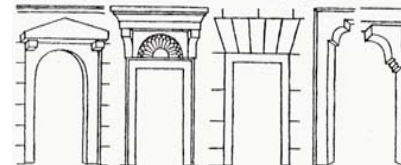
Praha - Malostranské nám. čp. 265 a čp. 262 - okna ve svazích pruzích, vavřínové festony a věnce, zavěšené roušky, medailony s profily imperátorů • Praha - Lázeňská ul. 290 - strohé geometrické členění

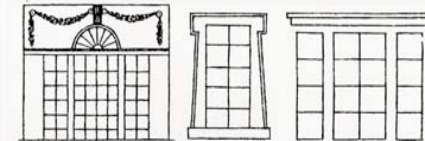
Josefov - dčlostfelecké kasárny (po r. 1780) pásová bosáž s vyznačením klenáků • běžný půlkruhově zakončený portálek (okla nade dvěma barevný • Josefov - čp. 6 (1787) přes pásovou bosáž listny, pod Fimysou mutuli

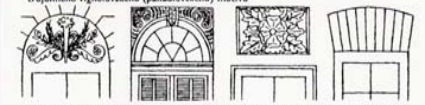
Segmentové vrata - s toskánským pilastrem nebo sloupkem - segmentový oblouk v ampiru žasty • Praha - Dlouhá ul. čp. 712 - palladiovský (vignolovský) motiv - trojsoj otvor, střední nejširší část vrchol obloukem, boční uší mají přímy překlad

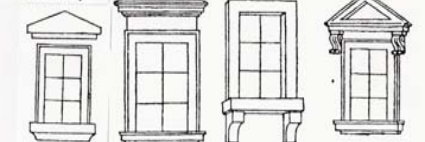
Půlkruhový portálek ve vpadlině, na hranolových konzolkách pětúhelný masivní nadpražní štitek • mezi dvěma konzolami půlkruhový světlík s mříží • nad pravouhlym portálekem v bosáž naznačeny klenáky • sedlové portály

Praha - U Hyberna, vignolovský (palladiovský) motiv • Praha - Karmelitácká 528-529 - šambrána s ulíma, dolů rozšířena • Praha - Týnská ul. čp. 628 - redukovaná podoba trojdielného vignolovského (palladiovského) motivu

Ornamentika v půlkruhové vpadlině • v pravouhle • s rozetou s listy • ve štuk vyznačené klenáky

Ploché hmotný fronton, šambrána rámovaná lícovou • příma nadokenní Fimys • plochá neprofilovaná šambrána žasto kolem celého okna • trojúhelníkový fronton na tonských klenáky

Klasicismus ve Francii

La Madeleine v Paříži

Invalidovna

Historizující slohy

- 2. polovina 19. stol. je obdobím romantismu a neoslohů, uplatňujících se zejména při výstavbě veřejných staveb.
- **neogotika** – uplatňuje se zejména u dominantních staveb, radnic, nemocnic, kostelů, hřbitovních kaplí a j., až do konce 19.stol.
- **neorenesance** – objekty veřejných budov, významných budov a vilových staveb
- **neobarok** – dtto, objevuje se ve dvou fázích. Jednak jako dekorativní druhé baroko od roku 1850 a dále v 80 letech, jako třetí baroko při obnově významných barokních staveb

Významným představitelem neorenesance byl Gottfried Semper, který uplatňoval zásadu vnějšího a vnitřního souladu ve výrazu stavby. Z jeho prací: Burgtheater ve Vídni, divadlo v Drážďanech 1838 – 41 a 1869/, dvorní divadlo ve Vídni – Burgtheater, budovy Přírodovědeckého a Umělecko-historického muzea ve Vídni.

Ve Vídni a u nás působili dva významní architekti: Ludwig Förster a Theophil Hansen. Z jejich realizací jsou nejznámější Budovy parlamentu, koncertního domu a burzy ve Vídni, dále budovy Akademie výtvarných umění tamtéž.

Z realizací v Brně – Besední dům, Pražákův palác a nemocnice u sv. Anny, Kleinův palác na nám. Svobody č.15.

V Praze působili dva významní architekti historismu – Josef Schulz a Josef Zítek. Z jejich realizací: Národní divadlo, Rudolfinum a Mlýnská kolonáda v Karlových Varech – J. Zítek. Společně: budova Národního muzea na Václavském náměstí.

Historismus 19. stol. v Brně

Pražákův palác, T. Hansen

F. Fellner a Hermann Hellmer

MU LF

Umělecko - průmyslové museum

Kleinův palác, 1866; L.Förster. T. Hansen

K prostudování: Zatloukal P., Brněnská okružní třída, PÚ v Brně, Brno 1997

Secese, kubismus a individuální moderna

- 20. stol. je dobou dynamického vývoje architektury, kterou na jejím počátku předznamenává secese. Vyznačuje se dynamickou složkou tvaroslovného pojetí, kterou nadřadila ostatním složkám projevu.
- Umělecký projev, umělecký dekor, rostlinné detaily, nové materiály
- Kubismus – plasticita, detail
Jan Kotěra, Josef Gočár

Česká kubistická architektura nemá v Evropě obdobu

Praha, dům u Černé matky boží

Praha, Obecní dům /Balšánek, O. Polívka/

Veletržní palác

Regionální ojedinělé formy, Dušan Jurkovič

Lázně Luhačovice

Pustevny, Beskydy

Darmstadt, SRN

Mathildino návrší, secesní čtvrt, umělecká kolonie, Josef Olbrich
Od r.1899 velkovévoda Ernst Ludwig

Funkcionalismus, konstruktivismus, období meziválečné architektury

20.- 30. léta 20. stol. jsou obdobím, které se na území našeho státu projevilo velmi významně jak v architektuře, tak ve výtvarném umění a kultuře.

1919 založena vysoká výtvarná škola Bauhaus ve Weimaru, 1925-6 v Dessau.

Hlavní zásady funkcionalistické architektury (forma následuje funkci):

1. Dispoziční řešení musí být účelné a provozní uspořádání plynulé.
2. Dokonalé provozní řešení není vázáno na symetrii, ani jiné formální principy,
3. Projevit vnitřní prostorové uspořádání ve vnějším výrazu a hmotě stavby,
4. Konstrukční řešení navrhovat s využitím nových konstrukcí a materiálů, žel.bet., ocel, sklo.
5. Využívat výhod skeletu, používat pásová okna, plochou střechu.
6. Fasády ploché, bez zdobných detailů.

Funkcionalistická architektura postihuje technicko-hygienická a sociální hlediska v řešení staveb.

Škola Bauhaus a domy v Dessau, SRN

W. Gropius od 1925 do 1932

Mezi nejvýznamnější představitele tohoto období v evropském měřítku patří Le Corbusier(1887-1965), při uplatňování všech zásad funkcionalismu obohacoval stavby uměleckým přístupem a emocionální působností.
(vila Savoye v Poissy u Paříže, poválečné realizace- kaple v Ronchamp, modulator, Unité d'habitation v Nantes, urbanismus)

Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe, Bruno Taut, Holanďané- skupina De Stijl – G. Rietveld, W.M. Dudok a další.

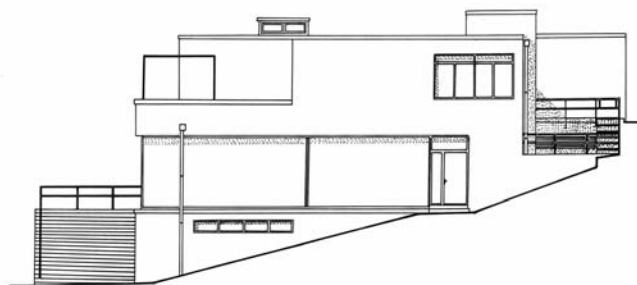
Československá meziválečná architektura- jedinečné realizace, Brno, Praha, Zlín, Hradec Králové a další.

Nejvýznamnější realizace

Praha- Adolf Loos, Karel Lhota – Müllerova vila v Praze (1930), obytná kolonie Baba- Pavel Janák , j. Plečnik- tradicionalismus, Pražský hrad, kostel Nejsv. srdce páně, veletržní palác
Brno- Mies van der Rohe -vila Tugendhat, kolonie RD Nový dům, Výstaviště –J. Valenta, J. Kalous, E. Králík, B. Fuchs, Josef Kranz, Oskar Pořízka a další.

Zlín - F.L. Gahura, Vlad. Karfík a další.

Vila Tugendhat

VÝCHODNÍ POHLED

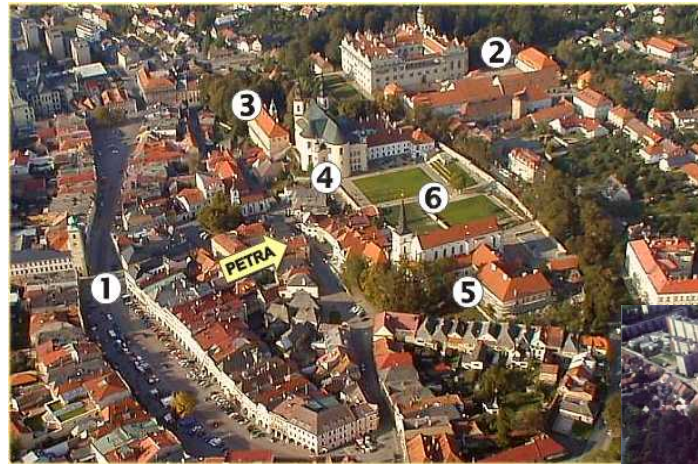

ZÁPADNÍ POHLED

Urbanistické historické dědictví

Nové město nad Metují

Litomyšl

Třeboň

Český Krumlov

Horšovský Týn

Kadaň

Shrnutí, závěr:

Historická období a tvůrci, které jsme vyhodnotili jako nejhodnotnější ve srovnání s evropským kontextem:

- **Gotika** – Petr Parléř
- **Baroko a zejména barokní gotika** – Jan Blažej Santini
- **Kubismus** – Jan Kotěra a Josef Gočár
- **Historismus** – významná etapa výstavby některých měst ČR (Brno)
- **Funkcionalismus**, meziválečná architektura – Ludwig Mies van der Rohe, F. L. Gahura, Vladimír Karfík, Bohuslav Fuchs, a další.

Architekturu do jednotlivých období zařazujeme podle historických pramenů, vnějších znaků a tvaroslovných prvků.

Mnohé můžeme poznat i z topografie místa a souvislostí ve kterém dílo vznikalo.

Všímejte si lokality, parcelace, okolních objektů, architektury a urbanistické struktury.

Seznamte se s konstrukcí, použitými materiály, přetvářením a úpravami původního díla.

Všímejte si detailů, tvaroslovných prvků, datace, autorského rukopisu.